

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

УДК 347.77

[https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-1\(7\)-84-100](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-1(7)-84-100)

Федоренко Владислав Леонідович,

доктор юридичних наук, професор, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, Заслужений юрист України, бульвар Л.Українки, 26, офіс 501, м. Київ, 01133; fedorenko900@gmail.com; +38 044 5921401, <https://orcid.org/0000-0001-5902-1226>

Чабанець Тетяна Миколаївна,

судовий експерт лабораторії промислової власності Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України, бульвар Л. Українки, 26, офіс 501, м. Київ, 01133; t.chabanets@gmail.com; +38 044 5921401, <https://orcid.org/0000-0002-3146-2051>

ЄДИНІСТЬ ВІНАХІДНИЦЬКОГО ЗАДУМУ ТА ФОРМУЛИ ВІНАХОДУ (КОРИСНОЇ МОДЕЛІ): ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПАТЕНТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Публікація присвячується актуальним теоретичним і практичним питанням забезпечення принципу єдиності (з грецької – *μονάς*; латини – *unitas*) винахідницького задуму та формули винаходу (корисної моделі). Здійснюється аналіз і систематизація положень чинного законодавства, наукових досліджень і узагальнення правозастосовної практики щодо застосування вимоги єдиності винахідницького задуму та формули винаходу (корисної моделі), а також обґрунтовуються практичні рекомендації при складанні формули винаходу (корисної моделі) в частині дотримання вимоги єдиності.

Здійснено короткий експурс в історії винаходів від Античності – до сьогодення, а також в генезис утвердження та захисту прав винахідників на винахід (корисну модель), а також механізмів патентування на міжнародному та законодавчому рівні. Наголошується, що винахід був не лише джерелом натхнення та слави для винахідника, а й джерелом для його добробуту. Якщо, в період наукової революції XVI-XVII ст. це були різноманітні привілеї, у XVIII-XIX ст. – національне законодавство про патентне право (спочатку відповідний закон Франції 1791 р., а надалі – й інших держав), а з кін. XIX ст. захист права на винаходи став предметом міжнародних договорів – Паризької конвенції про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року і ін. міжнародних договорів, а також національних конституцій.

У ХХ ст. законодавчі моделі регулювання питань захисту права власності на винаходи і корисні моделі примножились положеннями конституцій про права на об'єкти інтелектуальної власності, а також інструкціями і іншими підзаконними нормативно-правовими актами у сфері патентування. Так, на сьогодні в Україні права винахідника на винахід і корисну модель устанавлюються та гарантуються й захищаються Конституцією України (ст. 49, 54), Цивільним кодексом України (Глава 39 та ін.), Законом України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» 1993 р., «Правилами складання та подання заявки на винахід та заявки на корисну модель», затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України 2001р. *etc.*

Одним із проблемних питань у сфері патентування винаходів (корисних моделей) є забезпечення принципу єдиності їх винахідницького задуму та формули винаходу. Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», заявка має повинна стосуватися одного або групи винаходів, пов'язаних єдиним винахідницьким задумом (вимога єдиності винаходу). У свою чергу, заявка на корисну модель повинна стосуватися однієї моделі (вимога єдиності корисної моделі). Разом із тим, на практиці забезпечення принципу єдиності винахідницького задуму та формули винаходу (корисної моделі) обумовлює низку ситуацій, які вимагають раціонального вирішення.

Розглядаються різні приклади з практики патентування винаходів (корисних моделей), пов'язані з забезпеченням єдиності їх винахідницького задуму та формули. Зокрема, щодо винаходів, які містять декілька незалежних пунктів формули: способів, речовин. У статті також комплексно досліджено приклади одинарних об'єктів, тобто з одним незалежним пунктом формули, що містить альтернативні ознаки.

Ключові слова: інтелектуальна власність, винахід, корисна модель, єдиний винахідницький задум, вимога єдиності винаходу, вимога єдиності корисної моделі, експертиза, патентування.

Fedorenko Vladislav Leonidovich,

Doctor of Law, Professor, Director of the Research Center for Forensic Examination on Intellectual Property of the Ministry of Justice of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, 26, L. Ukrainka Boulevard, office 501, Kyiv, 01133; fedorenko900@gmail.com; +38 044 5921401, <https://orcid.org/0000-0001-5902-1226>

Chabanets Tetyana Mykolaivna,

forensic expert at the Industrial Property Laboratory of the Intellectual Property Research Center for Intellectual Property of the Ministry of Justice of Ukraine, 26 L. Ukrainka Boulevard, office 501, Kyiv, 01133; t.chabanets@gmail.com; +38 044 5921401, <https://orcid.org/0000-0002-3146-2051>

THE UNIQUENESS OF THE INVENTIVE DESIGN AND THE INVENTION (UTILITY MODEL): PROBLEMS OF THE THEORY AND PRACTICE OF PATENTING IN UKRAINE

Abstract. The publication deals with topical theoretical and practical issues of ensuring the principle of unity (from Greek –*μονάς*; Latin –*unitas*) of the inventive concept and the claims (utility model). It analyzes and systematizes the provisions of applicable law, research, and generalizations of the law of practice regarding the application of the requirement of uniqueness of the inventive design and the claims (utility model), as well as substantiates the practical recommendations in drawing up the claims (utility model) in terms of compliance.

A brief excursion into the history of inventions from antiquity to the present, as well as the genesis of the assertion and protection of inventors' rights to the invention (utility model), as well as patenting mechanisms at the international and legislative levels has been made. It is emphasized that the invention was not only a source of inspiration and glory for the inventor, but also a source for his well-being. If, during the scientific revolution of the XVI-XVII centuries. these were various privileges, in the XVIII-XIX centuries. –national patent law (first corresponding to the law of France in 1791, and later –other states), and from the end. XIX century. the protection of the right to inventions was the subject of international treaties –the Paris Convention for the Protection of Industrial Property of 20 March 1883 and others. international treaties as well as national constitutions.

In the XX century. legislative models for regulating the protection of property rights to inventions and utility models have been multiplied by the constitutional provisions on intellectual property rights, as well as instructions and other by-laws in the field of patenting. For example, in Ukraine today the rights of the inventor to the invention and utility model are established and guaranteed and protected by the Constitution of Ukraine (Articles 49, 54), the Civil Code of Ukraine (Chapter 39, etc.), the Law of Ukraine “On Protection of Rights to Inventions and Utility Models 1993, “Rules for drawing up and filing an application for invention and utility model application”, approved by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine 2001. etc.

One of the problematic issues in the field of patenting inventions (utility models) is to ensure the principle of uniqueness of their inventive design and claims. Law of Ukraine “On Protection of Rights to Inventions and Utility Models”, the application must refer to

one or a group of inventions related to a single inventive design (requirement of uniqueness of the invention). In turn, an application for a utility model must relate to one model (utility model uniformity requirement). However, in practice, ensuring the principle of unity of the inventive design and the invention (utility model) causes a number of situations that require a rational solution.

Various examples of patenting inventions (utility models) related to ensuring the uniqueness of their inventive design and formula are discussed. In particular, for inventions which have several independent claims: methods, substances. The article also comprehensively explores examples of single objects, that is, with one independent formula clause containing alternative features.

Keywords: intellectual property, invention, utility model, sole inventive design, requirement of unity of invention, requirement of unity of utility model, expertise, patenting.

Постановка проблеми. Цивілізаційну історію людства можна уявити як процес, реперні точки якого припадають на найбільші відкриття. Ці відкриття, власне, і стали рушієм розвитку людства: від «неолітичної» революції до сучасних винаходів. Але, марно шукати згадки про винаходи, винахідників і захист їх права на ці винаходи у давніх державах Аккаду та Шумеру, в містах-полісах Давньої Греції, чи Римській імперії, а також у Середньовіччі. Як писав на поч. ХХ ст. О. Пиленко, *«Античний світ не знав нічого аналогічного з сучасними привілеями на винахід. Пояснюється це надзвичайно просто: увесь устрій тодішніх економічних і соціальних відносин складався так, що не було потреби захищати права винахідників»* [1, с. 58].

XV ст. стало епохою «великих географічних відкриттів» (Генріх Мореплавець, Васко де Гама, Х. Колумб, Ф. Кортес і ін.), які назавжди змінили не лише географічний, а й політичний ландшафт світу. Пізніше, на межі Середньовіччя та Нового часу доленосним не лише для стратегії й тактики ведення воєн, а й для структури еліт

тогочасних суспільств, стало винайдення пороху [2, с. 261-265].

Саме у Середньовічній Європі постає питання про захист права винахідника на свій винахід. Але, привілеї для винахідників стримувались тодішніми цеховими організаціями. Хоча, уже в 1602 році всі ремісники, які працювали при дворі Французького монарха в Луврській галерії, передмісті Св. Антуана і в кварталі Гобелєнів звільнювались від контролю цехів. Відповідна привілея також надавалась т.з. «королівським мануфактурам» (*manufacture royale*), поряд із якими існували й особисті привілеї, які дозволяли їх носієві бути вище цехових регламентів [1, с. 66-67].

Очевидно, що говорити у цей час про «права винахідника» не доводиться. Зокрема, в Англії в XVIII ст. «винахідник, *a fortiori*, не могли навіть заїкатись про права: вони всі домагались лишень милості, зображуючи себе у своїх чолобитних не як працівників, які потрудилися й мають право на винагороду, а як, взагалі, порядних людей, яким слід благоволити» [1, с. 74-75]. Але, винаходи Е. Торічеллі барометра (1643 р.), Д. Папенном паро-

вого двигуна, випробуваного на судні в 1707 році, О. Рюмером ртутного термометру (1739 р.), Б. Франкліном громовідводу (1753 р.), Дж. Уаттом нової системи парових машин (1763 р.) [2, с. 468] та інші винаходи поставили питання про захист права на винаходи, як об'єкти права власності.

Уже у 1791 році у Франції було видано закон про право на винаходи. А вже в 1810 році, виданий у королівствах обох Сіцилій закон встановлював, що власники патентів матимуть право відкривати на всій території держави такі заклади, які будуть призначатися для експлуатації патентованих винаходів. Подібне положення встановив і закон Австрії 1832 року, який впровадив категорію «патентодержатель» (*der Privilegirte*). Патентодержатель мав право не лише відкривати майстерні для виготовлення предмету патентування, а й наділявся правом організувати склади і заклади для виготовлення й продажу свого винаходу. Тоді, як третім особам заборонялось наслідувати такі винаходи [1, с. 70].

Із сер. XIX ст. – до сер. XX ст. відбулося утвердження системи патентування в тому вигляді, яка вона відома винахідникам, патентним повіреним, судовим експертам, адвокатам і науковцям в Україні та за кордоном. Водночас, застосування процедур патентування та оскарження їх результатів у адміністративному та судовому порядку породжує низку проблемних питань, які вимагають всебічного аналізу системи чинного законодавства та правозастосовної практики, і напрацювання конкретних моделей і рекомендацій щодо їх розв'язання. Одним із таких питань є питання про

забезпечення вимоги щодо єдиності винахідницького задуму та формули винаходу (корисної моделі) при патентуванні в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Цивільно-правова природа винаходів і корисних моделей залишається традиційним предметом науки цивільного права та науки права інтелектуальної власності вже більше століття. Про це, зокрема, свідчить змістовна робота О. Пиленка «Право винахідника (Привілеї на винаходи і їх захист в російському і міжнародному праві). Істрико-догматичне дослідження» (1902 р.) [1]. До того ж, відповідні дослідження проводяться й у сфері патентознавства та адміністрування процедур патентування як в Україні, так і за кордоном. Зокрема, слід згадати колективну монографію «Патентні системи та законодавство країн СНД і Балтії» [3] та ін.

Особливості дослідження винаходів і корисних моделей в контексті судової експертизи з питань інтелектуальної власності досліджувалися О. Дорошенком [4], П. Крайневим [5], С. Петренком [6, 7] і інші фахівці у сфері експертології. Разом із тим, особливості дослідження проблем реалізації вимоги щодо єдиності винахідницького задуму та формули винаходу (корисної моделі) залишаються малодослідженими як в експертології, так і в інших сферах знань.

До того ж, аналіз досліджень і публікацій в сфері інтелектуальної власності свідчить про недостатню кількість практичних рекомендацій та аналізу матеріалів заявок з наданням консультацій з питань правильності складання формули винаходу та корисної моделі. Особливості, які

необхідно враховувати, не є широко відомими та напрацьовуються кожним фахівцем самостійно, на власних практичних роботах та помилках, які допускаються при їх проведенні. Зазначене зумовлює додатковий обсяг робіт для експертів або, у випадку, коли йдеться про корисні моделі, може призводити до конфлікту при відстоюванні обсягу прав, що отримують власники охоронних документів.

Формулювання мети статті.

Метою цього дослідження аналіз і систематизація положень чинного законодавства, наукових досліджень і узагальнення правозастосовної практики щодо застосування вимоги єдиності винахідницького задуму та формули винаходу (корисної моделі) та обґрунтування практичних рекомендації при складанні формули винаходу (корисної моделі) в частині дотримання вимоги єдиності (на конкретних, найбільш типових, для практики патентування та судово-експертної діяльності прикладах).

Виклад основного матеріалу.

Справедливим буде стверджувати, що соціальний і науковий прогрес неможливий без винахідників і їх винаходів. У виданні «Енциклопедія винаходів і відкриттів: від колеса до колайдера» упорядники пишуть: *«Винахід – це нове вирішення існуючої проблеми людиною, яка працює в певній сфері знань»* [8, с. 8]. Пізнання світу та природи ставить перед людством все нові проблеми і виклики. Рішення ж щодо їх розв'язання є настільки креативними і грандіозними, що поділяють історію людства на «до» та «після» цього винаходу, а самі винаходи називають революційними. Це, до прикладу, винайдення друкарського верстака Й. Гуттенберга, що

спричинив до «інформаційно-видавничої революції» [9, 288-230], чи ж по-ява на поч. ХХІ ст. Айфону. Очевидно, що ці та інші винаходи і корисні моделі назавжди змінювали світову та національну економіку, визначали нові пріоритети її розвитку.

Так, на поч. ХХ ст. згадуваний нами раніше О. Пиленко писав, що для того щоб уявити собі економічне значення винаходів, *«... достатньо подумати про те, яким було б потрясіння всього світового господарства, якби у нас забрали сім чудес сучасної техніки: перевезення через пар, застосування електрики, швидкісну друкарську машину, швацьку машину, ткацьку машину, жатку й підводний кабель»* [1, с. 8-9]. У ХХІ ст. перелік винаходів і корисних моделей, без якого сучасна цивілізація не була б такою, якою ми її знаємо, іще більший. Сучасний світ важко уявити без глобальної мережі Інтернет, смартфонів, соціальних мереж, елетромобілів і багатьох інших сучасних «чудес світу», частина з яких винайдена українцями (гелікоптер, гасова лампа, поштовий індекс, ракетний двигун, кінескоп, зварювання живих тканин, рентген, вакцини проти чуми і холери, компакт-диск і ін. [10]).

Разом із тим, розвиток винахідництва зумовив і необхідність захисту прав винахідників. Адже винахід був не лише джерелом натхнення та слави для винахідника, а й джерелом для його добробуту. Якщо, в період наукової революції XVI-XVII ст. це були різноманітні привілеї, у XVIII-XIX ст. – національне законодавство про патентне право (спочатку відповідний закон Франції 1791 р., а надалі – й інших держав), а з кін. XIX ст. захист права на винаходи став предметом

міжнародних договорів – Паризької конвенції про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року [11], яку вже на 1 січня 1901 р. підписало 17 держав світу з 61, які існували на той час, та ін.

З часом законодавчі моделі регулювання питань захисту права власності на винаходи і корисні моделі примножились положеннями конституцій про права на об'єкти інтелектуальної власності, а також інструкціями і іншими підзаконними нормативно-правовими актами у сфері патентування. Так, на сьогодні в Україні права винахідника на винахід і корисну модель устанавлюються та гарантуються й захищаються Конституцією України (ст. 49, 54) [12], Цивільним кодексом України (Глава 39 і ін.) [13], Законом України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. [14], «Правилами складання та подання заявки на винахід та заявки на корисну модель», затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001р. № 22 [15] і ін. До того ж, права на винахід і корисну модель, які на сьогодні ефективно захищаються в судах, є і предметом судової експертизи з питань інтелектуальної власності (спеціальності 13.3) [16, 17].

Таким чином, можна стверджувати, що в Україні, як і в більшості сучасних держав світу, існують розвинені законодавчі та інституційні механізми захисту права на такі об'єкти інтелектуальної власності, як винахід і корисна модель, посилені загальними і спеціальними міжнародними договорами і документами і міжнародними інституціями (*WIPO* і ін.). Разом із тим, при здійсненні патентування винаходів і корисних моделей в Україні, як і за

кордоном, виникає низка суперечливих питань, зумовлених: а) складністю правової природи права на винахід і корисну модель; б) випередженням правозастосовної адміністративної та судової практики у сфері патентування відповідних положень чинного законодавства; в) феноменологією «патентного троллінгу» в патентній практиці.

Останню тезу наглядно демонструє правотворча, правозастосовна та судова практика щодо забезпечення вимоги єдиності винаходу (корисної моделі) та надання практичних рекомендації при складанні формули винаходу (корисної моделі). Як відомо, при патентуванні декількох винаходів вони можуть бути об'єднані в одну заявку, що дозволяє оптимізувати витрати заявника на патентування. Однак, для цього необхідно, щоб винаходи (корисні моделі) відповідали вимозі єдиності винаходу. Відповідно до положень теорії філософії, єдиність (з грецької – *μονάς*; латини – *unitas*) – такий взаємозв'язок певних предметів, процесів, який утворює цілісну систему взаємодії, внутрішньостійку в змінах і в той же час увімкнену в ширшу систему, в кінцевому рахунку, – в складі нескінченного в часі і просторі світу [18].

Вимога щодо єдиності винахідницького задуму та формули винаходу (корисної моделі) є дискретною. Так, згідно з ч. 4 ст. 12 Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», заявка на винахід повинна стосуватися одного або групи винаходів, пов'язаних єдиним винахідницьким задумом (вимога єдиності винаходу); заявка на корисну модель повинна стосуватися однієї корисної моделі (вимога єдиності корисної моделі) [14].

У свою чергу, відповідно до пп. 2.6.1. та 2.6.2. Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, *«група винаходів визнається пов'язаною єдиним винахідницьким задумом, якщо має місце технічний взаємозв'язок між цими винаходами, що виражається однією або сукупністю однакових чи відповідних суттєвих ознак, які визначають внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів, які розглядаються в сукупності. Визначення того, чи є група винаходів настільки взаємопов'язаною, що вона утворює єдиний винахідницький задум, повинно проводитись незалежно від того, заявляються ці винаходи в окремих пунктах або як альтернатива в одному пункті формули винаходу»* [15].

При цьому, відповідно до змісту п. 2.6.3. Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, вимога єдиності винаходу визнається дотриманою за наступних вичерпних умов:

«заявка стосується одного винаходу, тобто одного продукту, процесу (способу), у тому числі нового застосування відомого продукту чи процесу;

заявка стосується одного винаходу, який охарактеризований з розвитком або уточненням окремих конкретних варіантів його здійснення, що не супроводжується заміною чи вилученням окремих ознак, наведених у незалежному пункті формули винаходу;

заявка стосується групи винаходів, які пов'язані єдиним винахідницьким задумом» [15].

Вимозі єдиності може відповідати також група винаходів, зокрема, якщо заявка стосується: «винаходів, один з яких призначений для одержання (виготовлення) іншого, наприклад, при-

стрій або речовина та процес одержання (виготовлення) зазначеного пристрою або речовини в цілому чи їх частини; винаходів, один з яких призначений для здійснення іншого, наприклад, процес і пристрій для здійснення зазначеного процесу в цілому чи однієї з його дій; винаходів, один з яких призначений для використання іншого (в іншому), наприклад процес або пристрій та його частина; процес і речовина, яка призначена для використання в зазначеному процесі; нове застосування відомого пристрою або речовини та процес з їх новим застосуванням; нове застосування відомого пристрою або речовини та пристрій або композиція, складовою частиною яких вони є, тощо; винаходів, які є об'єктами одного виду, однакового призначення і які забезпечують одержання одного і того самого технічного результату (варіанти)» [15].

Відповідно до п. 2.7. Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, заявка на корисну модель повинна стосуватися однієї корисної моделі. Вимога єдиності корисної моделі визнається дотриманою, якщо: «1) заявка стосується однієї корисної моделі, тобто одного продукту, процесу (способу), у тому числі нового застосування відомого продукту чи процесу; 2) заявка стосується однієї корисної моделі, яка охарактеризована з розвитком або уточненням окремих конкретних варіантів її здійснення, що не супроводжується зміною чи вилученням окремих ознак, наведених у незалежному пункті формули» [15].

Тобто, вимогу єдиності винаходу дотримано, якщо між групою винаходів існує хоча б одна однакова чи відповідна суттєва ознака, що визначає внесок у рівень техніки.

Слід зазначити, що відсутність єдиності винаходу може бути очевидною *a priori*, тобто до розгляду пунктів формули рівня техніки. Отже, якщо існують однакові ознаки, відповідно, групу винаходів визнають як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом, і якщо такі ознаки відсутні – як таку, що не є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Крім того, відсутність єдиності винаходу може бути виявлена *a posteriori*, тобто після порівняння з відомостями, розкритими в документах рівня техніки. Так, може виявитися, що з рівня техніки вже відомі однакові ознаки, наявність яких дозволяла *a priori* визнати групу винаходів як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом. У цьому випадку, хоча ці ознаки і є однаковими для групи винаходів, зазначена група винаходів не може бути визнана пов'язаною єдиним винахідницьким задумом, оскільки однакові ознаки відомі з рівня техніки та не визначають внесок у рівень техніки.

Якщо під час експертизи заявки буде виявлено порушення вимоги єдиності, заявнику буде запропоновано обрати один з винаходів для подальшого розгляду. Якщо заявник не робить такий вибір, то розглядається винахід, зазначений у формулі першим. Розглянемо конкретні приклади, пов'язані з реалізацією відповідних вимог нормативно-правових актів і теоретичних сентенцій у досліджуваній нами сфері.

Приклад 1.

Формула має наступний вигляд:

Спосіб місцевого лікування гнійних ран, що включає проведення хірургічної обробки та вплив на поверхню рани лікарським препаратом, який

відрізняється тим, що як лікарський препарат використовують розчин «Х».

Спосіб місцевого лікування гнійних ран, що включає проведення хірургічної обробки та вплив на поверхню рани лікарським препаратом, який відрізняється тим, що як лікарський препарат використовують розчин «У».

Варіант 1

З рівня техніки відома можливість місцевого лікування гнійних ран із застосуванням розчинів, але не відоме застосування саме розчинів «Х» та «У» для місцевого лікування гнійних ран. При цьому розчини «Х» та «У» *не мають* спільних ознак в хімічній будові активних агентів, що входять до їх складу, які б визначали їх терапевтичну ефективність щодо лікування гнійних ран. Отже, вказану групу винаходів не можна визнати як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Відтак, вказана група винаходів має бути поділена на наступні:

Винахід 1:

Спосіб місцевого лікування гнійних ран, що включає проведення хірургічної обробки та вплив на поверхню рани лікарським препаратом, який відрізняється тим, що як лікарський препарат використовують розчин «Х».

Винахід 2:

Спосіб місцевого лікування гнійних ран, що включає проведення хірургічної обробки та вплив на поверхню рани лікарським препаратом, який відрізняється тим, що як лікарський препарат використовують розчин «У».

Варіант 2

З рівня техніки відома можливість місцевого лікування гнійних ран із застосуванням розчинів, але не відоме застосування саме розчинів «Х» та «У» для місцевого лікування гнійних ран.

При цьому розчини «Х» та «У» мають спільні ознаки в хімічній будові активних агентів, що входять до їх складу, які визначають їх терапевтичну ефективність щодо лікування гнійних ран.

Відтак, оскільки розчини «Х» та «У» мають спільну структуру, яка є невідомою з рівня техніки, зазначена спільна структура є суттєвою ознакою, що визначає внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів. Отже, вказану групу винаходів можна визнати як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Приклад 2

Формула має наступний вигляд:

Речовина Х, що має структурну формулу (I).

Спосіб одержання речовини Х.

Фармацевтична композиція для лікування запальних захворювань, що містить як активний агент речовину Х.

Спосіб лікування запальних захворювань, що передбачає застосування фармацевтичної композиції за п. 3.

Варіант 1

З рівня техніки відома речовина Х, а також спосіб її одержання, але невідомою є фармацевтична композиція та спосіб лікування запальних захворювань.

Тобто спільна ознака «речовина Х» не є ознакою, що визначає внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів. Отже, вказану групу винаходів не можна визнати як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Відтак, вказана група винаходів має бути поділена на такі:

Винахід 1:

Речовина Х, що має структурну формулу (I).

Спосіб одержання речовини Х.

Винахід 2:

Фармацевтична композиція для лікування запальних захворювань, що містить як активний агент речовину Х.

Спосіб лікування запальних захворювань, що передбачає застосування фармацевтичної композиції за п. 1.

Варіант 2

З рівня техніки невідома речовина Х, спосіб її одержання, фармацевтична композиція та спосіб лікування запальних захворювань.

Тобто спільна ознака «речовина Х» є ознакою, що визначає внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів. Отже, вказану групу винаходів можна визнати як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Приклад 3.

Формула має наступний вигляд:

Спосіб лікування гіперсекреції слизу в легенях, який включає введення терапевтично ефективної кількості сполуки А, пацієнту, що страждає на гіперсекрецію слизу в дихальних шляхах.

Спосіб *in vitro* скринінгу засобів, що мають бути випробувані, для виявлення сполук А, що інгібують гіперсекрецію слизу, який включає:

(i) введення моделі *in vitro* проліферації келихоподібних клітин у контакт з випробуваним засобом; і

(ii) оцінювання проліферації келихоподібних клітин;

причому зниження проліферації келихоподібних клітин свідчить про терапевтичний потенціал даного засобу.

З рівня техніки сполуки А як такі є відомими. При цьому лікування гіперсекреції слизу в легенях, що передбачає застосування таких сполук є невідомим. Отже, хоча і в п. 1, і в п. 2 йдеться про сполуки А, однак вони відомі з

рівня техніки, тому зазначена ознака не є ознакою, що визначає внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів. Крім того, суттєвою ознакою винаходу за п. 1 є те, що сполука А є ефективною щодо лікування гіперсекреції слизу в легенях. У той же час суттєвими ознаками винаходу за п. 2 формули є спостереження щодо впливу випробуваних засобів на проліферацію келихоподібних клітин під час відбору. Тобто, *a priori* вказану групу винаходів не можна визнати як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом. Разом із тим, якщо до п. 2 буде внесено безпосередню вказівку, що виявлені за допомогою запропонованого способу скринінгу сполуки А призначені саме для наступного використання у лікуванні гіперсекреції слизу за п. 1, групу винаходів буде визнано пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Тобто, з метою дотримання вимоги єдності, п. 2 формули слід викласти наступним чином:

2. Спосіб *in vitro* скринінгу засобів, що мають бути випробувані, для виявлення сполук А, що інгібують гіперсекрецію слизу, для використання у способі за п. 1, який включає:

(i) введення моделі *in vitro* проліферації келихоподібних клітин у контакт з

випробуваним засобом; і

(ii) оцінювання проліферації келихоподібних клітин;

причому зниження проліферації келихоподібних клітин свідчить про терапевтичний потенціал даного засобу.

Приклад 4

Формула має наступний вигляд:

Застосування сполук загальної формули (I) для лікування ракових захворювань.

Застосування сполук А1, А2, А3 (що підпадають під загальну формулу (I), тобто мають спільні структурні елементи) для лікування ракових захворювань.

Варіант 1

З рівня техніки *невідоме* застосування сполук загальної формули (I), зокрема і сполук А1, А2, А3, для лікування ракових захворювань.

Тобто, оскільки задіяні в пп. 1 та 2 сполуки мають спільні структурні елементи та терапевтичну активність, яка є невідомою з рівня техніки, зазначена активність є суттєвою ознакою, що визначає внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів. Отже, вказану групу винаходів можна визнати як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Варіант 2

З рівня техніки *відоме* застосування окремих сполук, інших, ніж сполуки А1, А2, А3, що охоплюються загальною формулою (I), для лікування ракових захворювань. При цьому *невідоме* застосування сполук А1, А2, А3, для лікування ракових захворювань.

Тобто, оскільки задіяні в пп. 1 та 2 сполуки мають спільні структурні елементи та терапевтичну активність, які є відомими з рівня техніки, зазначені ознаки не є ознаками, що визначають внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів. Отже, вказану групу винаходів не можна визнати як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Крім того, спільним для заявлених в п. 2 формули винаходів є те, що вони стосуються придатних для лікування раку сполук, які охоплюються загальною формулою (I), при цьому дещо відрізняються між собою структурною

формулою, але мають спільні структурні елементи. Але з рівня техніки сполуки, що мають в своїй структурі такі ж структурні елементи, та їх застосування, вже відомі.

Таким чином, в п. 2 заявлено застосування одразу 3 різних сполуки.

Відтак, п. 2 формули можна поділити на 3 окремих винаходи, залежно від структури застосовуваних сполук.

Отже, як видно з вищенаведених прикладів, перевірку єдності здійснюють не лише між незалежними пунктами, а також і між альтернативами в одному пункті формули.

Водночас, слід звернути увагу, що між альтернативами в одному пункті формули може бути порушено як вимогу єдності винаходу (ч. 4 ст. 12 Закону), так і вимогу п. 7.3.2. Правил складання, згідно з якою незалежний пункт формули винаходу повинен стосуватися лише одного винаходу або групи винаходів, заявлених як альтернатива.

При цьому, згідно з п. 7.3.4. Правил складання, незалежний пункт формули винаходу не визнається таким, що стосується одного винаходу (корисної моделі), якщо він містить:

- викладені як альтернатива ознаки, які не забезпечують одержання того самого технічного результату, або викладені як альтернатива групи ознак, причому кожна з альтернативних груп включає кілька функціонально самостійних ознак, у тому числі, коли вибір однієї з таких альтернативних ознак залежить від вибору, який зроблено щодо іншої (інших) ознаки (ознак);

- характеристику винаходів, які стосуються об'єктів різного виду чи сукупності засобів, кожний з яких має своє власне призначення, а в ці-

лому зазначена сукупність не реалізує спільного призначення.

Розглянемо приклади.

Приклад 1

Формула має наступний вигляд:

Спосіб лікування опіків очей і катаракти шляхом призначення очних крапель, які містять активну речовину А, що володіє антиоксидантною, репаративною, ранозагоювальною і протизапальною дією, який відрізняється тим, що призначають закапування очей розчином речовини А 3 рази на добу, при опіках – протягом 14 діб, а при катаракті – протягом 28 діб.

Варіант 1

В формулі заявлені способи лікування одразу двох різних станів, а саме: опіків очей та катаракти, тобто викладені як альтернатива ознаки, які не забезпечують одержання того самого технічного результату. При цьому з рівня техніки *невідоме* застосування розчину речовини А для лікування зазначених захворювань.

Отже, оскільки для лікування вказаних різних захворювань задіяний розчин речовини А, застосування якого є невідомим з рівня техніки, застосування такого розчину є суттєвою ознакою, що визначає внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів. Отже, вказану групу винаходів можна визнати як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Разом з тим, оскільки в формулі заявлені способи лікування одразу двох різних станів, а саме: опіків очей та катаракти, з метою дотримання умови п. 7.3.2. Правил складання, зазначені в формулі об'єкти слід викласти в окремих незалежних пунктах формули наступним чином:

1. Спосіб лікування опіків очей шляхом призначення очних крапель, які містять активну речовину А, що має антиоксидантну, репаративну, ранозагоювальну і протизапальну дію, який **відрізняється** тим, що призначають закапування очей розчином речовини А 3 рази на добу протягом 14 днів.

2. Спосіб лікування катаракти шляхом призначення очних крапель, які містять активну речовину А, що має антиоксидантну, репаративну, ранозагоювальну і протизапальну дію, який **відрізняється** тим, що призначають закапування очей розчином речовини А 3 рази на добу протягом 28 днів.

Варіант 2

З рівня техніки відоме застосування розчину речовини А для лікування зазначених захворювань.

Отже, оскільки для лікування вказаних різних захворювань задіяний розчин речовини А, застосування якого є відомим з рівня техніки, застосування такого розчину не є суттєвою ознакою, що визначає внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів. Отже, вказану групу винаходів не можна визнати як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Відтак, вказана група винаходів має бути поділена на такі:

Винахід 1:

Спосіб лікування опіків очей шляхом призначення очних крапель, які містять активну речовину А, що має антиоксидантну, репаративну, ранозагоювальну і протизапальну дію, який **відрізняється** тим, що призначають закапування очей розчином речовини А 3 рази на добу протягом 14 днів.

Винахід 2:

Спосіб лікування катаракти шляхом призначення очних крапель, які

містять активну речовину А, що має антиоксидантну, репаративну, ранозагоювальну і протизапальну дію, який **відрізняється** тим, що призначають закапування очей розчином речовини А 3 рази на добу протягом 28 днів.

Приклад 2

Формула має наступний вигляд:

Застосування сполуки А для використання у одержанні лікарського засобу для лікування у індивіда-людини хронічної інфекції за допомогою способу, що включає: визначення генотипу індивіду..., і застосування схеми лікування на основі одержаного генотипу, де, якщо генотип є гомозиготним ..., то схема лікування включає введення індивіду сполуки А у комбінації зі сполукою В, і де, якщо генотип суб'єкта є гетерозиготним ..., то схема лікування включає введення індивіду сполуки А у комбінації зі сполукою С.

Варіант 1

В формулі передбачений вибір тієї чи іншої схеми лікування хронічної інфекції із застосуванням сполуки А у комбінації зі сполукою В або С, залежно від визначеного генотипу індивіду. При цьому з рівня техніки невідоме застосування сполуки А для лікування хронічної інфекції.

Тобто застосування сполуки А для лікування хронічної інфекції є суттєвою ознакою, що визначає внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів. Отже, вказану групу винаходів можна визнати як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Разом із тим, оскільки в формулі передбачений вибір тієї чи іншої схеми лікування хронічної інфекції із застосуванням сполуки А у комбінації зі сполукою В або С, залежно від визна-

ченого генотипу індивіду, тобто ви-кладені як альтернатива групи ознак, причому кожна з альтернативних груп включає кілька функціонально само-стійних ознак, у тому числі, коли вибір однієї з таких альтернативних ознак залежить від вибору, який зроблено щодо іншої (інших) ознаки (ознак), з метою дотримання умови п. 7.3.2. Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, зазначені в формулі об'єкти слід ви-класти в окремих незалежних пунктах формули наступним чином:

1. Застосування сполуки А для ви-користання у одержанні лікарського засобу для лікування у індивіда-людини хронічної інфекції за допомо-гою способу, що включає: визначення генотипу індивіду..., і застосування схеми лікування на основі одержаного генотипу, де, якщо генотип є гомози-готним ..., то схема лікування включає введення індивіду сполуки А у комбі-нації зі сполукою В.

2. Застосування сполуки А для ви-користання у одержанні лікарського засобу для лікування у індивіда-людини хронічної інфекції за допомо-гою способу, що включає: визначення генотипу індивіду..., і застосування схеми лікування на основі одержаного генотипу, де, якщо генотип є гетерози-готним ..., то схема лікування включає введення індивіду сполуки А у комбі-нації зі сполукою С.

Варіант 2

З рівня техніки відоме застосуван-ня сполуки А для лікування хронічної інфекції.

Тобто застосування сполуки А для лікування хронічної інфекції не є сут-тєвою ознакою, що визначає внесок у рівень техніки кожного із заявлених

винаходів. Отже, вказану групу вина-ходів не можна визнати як таку, що є пов'язаною єдиним винахідницьким задумом.

Відтак, вказана група винаходів має бути поділена на такі:

Винахід 1:

Застосування сполуки А для ви-користання у одержанні лікарського засобу для лікування у індивіда-людини хронічної інфекції за допомо-гою способу, що включає: визначення генотипу індивіду..., і застосування схеми лікування на основі одержаного генотипу, де, якщо генотип є гомози-готним ..., то схема лікування включає введення індивіду сполуки А у комбі-нації зі сполукою В.

Винахід 2:

Застосування сполуки А для ви-користання у одержанні лікарського засобу для лікування у індивіда-людини хронічної інфекції за допомо-гою способу, що включає: визначення генотипу індивіду..., і застосування схеми лікування на основі одержаного генотипу, де, якщо генотип є гетерози-готним..., то схема лікування включає введення індивіду сполуки А у комбі-нації зі сполукою С.

Приклад 3

Формула має наступний вигляд:

Фармацевтична композиція або лі-карський засіб, що відрізняється тим, що зазначена фармацевтична ком-позиція або лікарський засіб містить сполуку А.

В формулі заявлені одразу 2 об'єк-ти різного виду кожний з яких має своє власне призначення, а в цілому зазна-чена сукупність не реалізує спільного призначення: «фармацевтична ком-позиція» (склад, з якого у подальшому виготовляють лікарський препарат) та

«лікарський засіб» (готовий до використання лікарський препарат).

Отже, за умови, що з рівня техніки фармацевтичні продукти, що містять сполуку А, невідомі, з метою дотримання вимог п. 7.3.2. Правил складання, зазначені в формулі об'єкти слід викласти в окремих незалежних пунктах:

1. Фармацевтична композиція, яка містить сполуку А.

2. Лікарський засіб, який містить сполуку А.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити наступні висновки. Якщо в формулі винаходу було виявлено порушення вимог ч. 4 ст. 12 Закону, то заявник може подати виділену(і) заявку(и) на винахід або винаходи, що були виключені з поточної заявки. Якщо ж, в формулі винаходу було виявлено лише порушення вимог п. 7.3.2. Правил складання, заявник може подати відкориговану формулу винаходу, але при цьому слід врахувати, що внаслідок коригування може збільшитися кількість незалежних пунктів формули.

Аналіз нормативних джерел, викладений у цій публікації, приклади складання формули винаходу (корисної моделі) та виявлення й систематизація особливостей формулювання, буде корисним винахідникам, патентним повіреним, судовим експертам, а також іншим спеціалістам, що працюють в сфері інтелектуальної власності. Використання наданих рекомендацій підвищить якість заявочних документів, полегшить роботу експертів при проведенні експертиз винаходів (корисних моделей).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пиленко А. Право изобретателя (Привилегии на изобретения и их защита в русском и международном праве). Историко-догматическое исследование. Том I-й. С.-Петербург: Типогр. М.М. Стасюлевича, 1902. 495.

2. Кольб Г. Фр. История человеческой культуры с очерком форм государственного правления, политики, развития свободы и благосостояния народов; Пер. с 3-го перераб. и знач. доп. нем. изд. под ред. А.А. Рейнгольда. Киев ; Харьков : Юж.-рус. кн-во Ф.А. Иогансона, 1896-1899 (Киев). [2], 588 с., IV с.).

3. Патентні системи та законодавство країн СНД і Балтії: науково-практичне видання / Г.О. Андрощук, Л.І. Работягова; НДІ ІВ НАПрН України. Ч. 1. Київ: Інтерсервіс, 2015. 320 с.

4. Дорошенко О.Ф. Судова експертиза у судових справах щодо об'єктів інтелектуальної власності: монограф. Київ: Лазурит-Поліграф, 2008. 206 с.

5. Крайнев П.П. Судова експертиза у сфері інтелектуальної власності ; за ред. П.П. Крайнева / П.П. Крайнев, Н.М. Ковальова, М.В. Мельников. Вінниця: ПП «Поліграф. Центр «Фенікс»; ДІВП ВАТ «Інфракон» –«Інфракон-І», 2008. 376 с.

6. Петренко С.П. Деякі аспекти встановлення відповідності корисної моделі такій умові патентоздатності, як новизна // *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2015. № 2. С. 42-48.;

7. Петренко С.П. Межі дослідження формули винаходу (корисної моделі) при проведенні судової експертизи // *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 6. С. 104-110.;

8. Энциклопедия изобретений и открытий. От колеса до коллаидера / М. Аллаби, Э.-Д. Бир, Дж. Кларк. Пер. с англ. А. Гришин, Е. Кац, М. Лукьянова. Москва: Махаон», 2012. 495 с.

9. Федоренко В.Л. «Інформаційна видавнича революція» І. Гутенберга та утвер-

дження авторського права і суміжних прав та механізмів їх захисту в Європі. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2019. № 4. С. 288-300.

10. 22 винаходи українців, які відомі світові / веб-сайт Есперсо. URL: https://espresso.tv/article/2015/07/24/top_22_ukrayinskykh_vynakhody__bez_yakykh_by_ne_isnuvav_svit

11. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123

12. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

13. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.

14. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 1994. №7. Ст. 32.

15. Правила складання та подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001р. № 22 // *Офіційний вісник України*. 2001. № 9. Ст. 38.

16. Судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності в Україні: навч.-методичне вид.; В.Л. Федоренко (кер.), Л.П. Тимошик, Н.В. Кісіль, Н.М. Ковальова, О.В. Голюкова, Т.М. Чабанець та ін.; за ред. проф. В.Л. Федоренка / НДЦСЕ судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін'юсту. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. С. 45-52.;

17. Методика проведення судової експертизи, пов'язаної з винаходами та корисними моделями (універсальна) Міністерства юстиції України, затверджена в Міністерстві юстиції України 06.02.2010 року (*реєстр. № 13.3.01*).

18. *Философская энциклопедия* : в 5 т. / глав. ред. Ф. В. Константинов. Т.4: Наука логики–Сигети. Москва: Советская энциклопедия, 1967. 591 с.

REFERENCES:

1. Pilenko, A. (1902). *Pravo izobretatelya (Privilegii na izobreteniya i ikh zashchita v russkom i mezhdunarodnom prave). Istoriko-dogmaticeskoe issledovanie [The inventor right (Privileges on inventions and their protection in Russian and international law). Historical and dogmatic research]*. (Vols. 1). Saint Petersburg: Tipogr. M.M. Stasyulevicha [in Russian].

2. Kolb, G. F. (1896). *Istoriya chelovecheskoy kultury s ocherkom form gosudarstvennogo pravleniya, politiki, razvitiya svobody i blagosostoyaniya narodov [The history of human culture with an outline of the forms of government, politics, the development of freedom and welfare of peoples]*. A. A. Reyngoldt (Eds.). Kiev ; Kharkov : Yuzh.-rus. kn-vo F.A. Iogansonova [in Russian].

3. Androshchuk, H.O., Rabotiahova, L.I. (2015). *Patentni systemy ta zakonodavstvo krain SND i Baltii: nauково-praktychne vydannia [Patent systems and legislation of the CIS and Baltic countries: scientific-practical edition]*. (Vols. 1). Kyiv: Interservis [in Ukrainian].

4. Doroshenko, O.F. (2008). *Sudova ekspertyza u sudovykh spravakh shchodo ob'ektiv intelektualnoi vlasnosti [Forensic examination in court cases on intellectual property]*. Kyiv: Lazuryt-Polihraf [in Ukrainian].

5. Krainiev, P.P. (2004). *Sudova ekspertyza z pytan intelektualnoi vlasnosti [Forensic Examination on Intellectual Property Issues]. Sudova ekspertyza – Forensic Examination, 1, 9-17 [in Ukrainian]*.

6. Petrenko, S.P. (2015). *Deiaki aspekty vstanovlennia vidpovidnosti korysnoi modeli takii umovi patentozdatnosti, yak novyzna [Some aspects of establishing a utility model to a patentability condition such as novelty]. Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – The*

theory and practice of intellectual property, 2, 42-48 [in Ukrainian].

7. Petrenko, S.P. (2018). Mezhi doslidzhennia formuly vynakhodu (korysnoi modeli) pry provedenni sudovoi ekspertyzy [The Invention Study Limits (Utility Model) in Forensics]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – The theory and practice of intellectual property*, 6, 104-110 [in Ukrainian].

8. Allaby, M., Beer, A.-J., Clark, J. (2012). *Entsiklopediya izobreteniy i otkrytyi. Ot kolesa do kollaydera [Timelines of science and technology]*. (A. Grishin, E. Kats, M. Lukyanov, Trans). Moscow: Makhaon [in Russian].

9. Fedorenko, V.L. (2019). «Informatsiina vydavnycha revoliutsiia» I. Hutemberha ta utverdzhennia avtorskoho prava i sumizhnykh prav ta mekhanizmiv yikh zakhystu v Yevropi [I. Gutenberg’s “Information Publishing Revolution” and the Promotion of Copyright and Related Rights and the Mechanisms for Protecting them in Europe]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenka – Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs Didorenko*, 4, 288-300 [in Ukrainian].

10. 22 vynakhody ukraintsiv, yaki vidomi svitovi [22 Inventions of Ukrainians Known to the World]. (2015). *espresso.tv*. Retrieved from https://espresso.tv/article/2015/07/24/top_22_ukrayinskykh_vynakhody__bez_yakykh_by_ne_ishnuvav_svit [in Ukrainian].

11. Paryzka konventsiiia pro okhoronu promyslovoi vlasnosti vid 20 bereznia 1883 roku [Paris Convention for the Protection of Industrial Property of March 20, 1883]. (1990). *Zibrannia chynnykh mizhnarodnykh dohovoriv Ukrainy – Collection of current international treaties of Ukraine*, 1 [in Ukrainian].

12. Konstytutsiia Ukrainy : vid 28 chervnia, 1996 [Constitution of Ukraine from June 28, 1996]. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 30 [in Ukrainian].

13. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : vid 16 sichnia 2003 roku [The Civil Code of Ukraine from January 16, 2003]. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 40 [in Ukrainian].

14. Zakon Ukrainy “Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli” : vid 15 hrudnia 1993 roku [The Law of Ukraine “On the protection of the rights to inventions and utility models”]. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 7. [in Ukrainian].

15. Pravyla skladannia ta podannia zaiavky na vynakhid ta zaiavky na korysnu model, zatverdzeni nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy : vid 22.01.2001r., № 22 [Rules for drawing up and submitting an application for an invention and applications for a utility model, approved by the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 22.01.2001, № 22]. (2001). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 9. Art. 38 [in Ukrainian].

16. Fedorenko, V.L., et. al. (2019). *Sudova ekspertyza obektiv prava intelektualnoi vlasnosti v Ukraini [Forensic examination of the objects of intellectual property rights in Ukraine]*. Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K [in Ukrainian].

17. Metodyka provedennia sudovoi ekspertyzy, poviazanoi z vynakhodamy ta korysnymy modeliamy (universalna) Ministerstva yustytzii Ukrainy, zatverdzhena v Ministerstvi yustytzii Ukrainy 06.02.2010 roku (reiestr. № 13.3.01) [The methodology of forensic examination related to inventions and utility models (universal) of the Ministry of Justice of Ukraine, approved by the Ministry of Justice of Ukraine on 06.02.2010 (Reg. № 13.3.01)]. [in Ukrainian].

18. Konstantinov, F.V. (Eds.). (1967). *Filosofskaya entsiklopediya. T. 4: Nauka logiki – Sigeti [Philosophical Encyclopedia. Vols. 4. The science of logic – Shigety]*. Moscow: Sovetskaya entsiklopediya [in Ukrainian].